

Sygn. akt **V Ca 2682/18**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 grudnia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie V Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Joanna Machoń
------------------------	--------------------------

po rozpoznaniu w dniu 12 grudnia 2018 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **E. T.**

przeciwko **(...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy - Mokotowa w W.

z dnia 22 marca 2018 r., sygn. akt I C 4096/17 upr.

1. oddala apelację,
2. zasądza od (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz E. T. kwotę 135 (sto trzydzieści pięć) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania w instancji odwoławczej.

Sygn. akt V Ca 2682/18

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla Warszawy – Mokotowa w W., wyrokiem z dnia 22 marca 2018 r., sygn. akt I C 4096/17 upr. zasądził od pozwanej (...) Towarzystwo (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powódki E. T. kwotę 1 200 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 6 lipca 2017 roku do dnia zapłaty. Ponadto Sąd Rejonowy zasądził od pozwanej (...) Towarzystwo (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powódki E. T. kwotę 317 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 270 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego wniósł pozwany, zaskarżając wyrok w całości, zarzucając mu:

I. naruszenie przepisu art. 233 § 1 k.p.c. mające wpływ na treść orzeczenia, przez:

1. dokonanie dowolnej nie zaś swobodnej oceny dowodów i błędne wyprowadzenie z materiału dowodowego sprawy, że podstawą obliczenia wartości wykupu polisy były postanowienia OWU przed zmianą nadaną im przez Aneks do umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi (...) ze składką regularną nr polisy

(...) (dalej jako „Aneks”), podczas gdy do rozwiązania umowy doszło na podstawie OWU po dokonanych Aneksem zmianach;

2. poprzez dokonanie dowolnej, nie zaś swobodnej oceny dowodów polegającej na błędnym uznaniu, że zapis wprowadzający przez pozwanego w umowie ubezpieczenia opłaty pobieranej w przypadku całkowitego lub częściowego wykupu wartości polisy w wysokości wskazanej po zmianach wprowadzonych Aneksem do umowy ubezpieczenia, kształtuje prawą i obowiązki powódki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, podczas gdy brak jest ku temu przesłanek;

3. poprzez dokonanie dowolnej, nie zaś swobodnej oceny dowodów polegającej na uznaniu, że opłata stanowi sankcję za rezygnację z dalszego kontynuowania umowy podczas gdy opłata zgodna jest z Aneksem zawartym przez strony;

4. poprzez uznanie, że Aneks łączący strony nie wszedł w życie, podczas gdy powódka podpisała Aneks a pozwana wywiązała się z treści umowy wynikającej z Aneksu, pobrała opłatę w wysokości ustalonej w Aneksie, tj. w wysokości 5 % wartości umowy stanowiącej kwotę 1 200,00 zł;

5. poprzez dokonanie dowolnej, nie zaś swobodnej oceny dowodów polegającej na uznaniu, że pobrana przez pozwanego opłata stanowiła 10 % zgromadzonych przez powódkę na rachunkach środków, a nie jak wskazywał Aneks 5 %, podczas gdy pobrana opłata stanowiła 5 % wartości umowy o której mowa w Aneksie.

II. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 65 § 2 k.c. w zw. z art. IX OWU w zw. z pkt. 4 Tabeli opłat i limitów poprzez błędne uznanie, że wskazane zapisy OWU mają w sprawie zastosowanie podczas gdy brak było podstaw do jego zastosowania bowiem w niniejszej sprawie zastosowane powinny zostać §1 ust. 1 w zw. z §1 ust. 2 Aneksu;

2. art. 65 § 2 k.c. w zw. Aneksem do umowy ubezpieczenia poprzez niezastosowanie Aneksu podczas gdy Aneks miał zastosowanie;

3. art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. poprzez błędne zastosowanie, podczas gdy brak było postaw do uznania, że przepisy te mają zastosowanie zastosowane w sprawie.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonym zakresie poprzez oddalenie powództwa w całości oraz orzeczenie o kosztach procesu w tym kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń stanu faktycznego, a podjęte rozstrzygnięcie znajduje oparcie w obowiązujących przepisach oraz wywiedzionych na ich podstawie rozważaniach prawnych, które Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne. Wobec powyższego nie widzi konieczności ich ponownego, szczegółowego przytoczenia (por. wyrok SN z dnia 22 sierpnia 2002 roku, V CKN 348/00, Lex nr 52761, Prok. i Pr. 2002/6/40)

Wbrew zarzutom apelacji nie doszło do naruszenia przez sąd I instancji art. 233 § 1 k.p.c. Zgodnie z powszechnie przyjętym w doktrynie i orzecznictwie poglądem zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. jest uzasadniony wyłącznie wtedy, gdy sąd orzekający uchybił podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, a mianowicie regułom logicznego rozumowania lub zasadom doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2005 r., sygn. akt III CK 314/05). Natomiast nie może on zasługiwać na uwzględnienie wtedy, gdy dokonanie przez sąd oceny dowodów nastąpiło bez naruszenia zasad logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, albowiem taka ocena mieści się w granicach swobodnej oceny dowodów (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 24 maja 2005 r., sygn. akt I ACa 1098/04). Stąd też dla poprawnego sformułowania powyższego zarzutu niezbędne jest wskazanie przez skarżącego, w czym upatruje on wadliwość dokonanej przez sąd oceny konkretnego dowodu i jednocześnie wykazanie przez niego braku logiki

w przeprowadzonym przez sąd wnioskowaniu lub przeprowadzenia przez ten sąd nieprawidłowego postępowania dowodowego poprzez brak oceny wszystkich dowodów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2004 r., sygn. akt IV CK 274/03).

Odnosząc się do podnoszonego naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę dowodów i ocenę faktu, iż zapis wprowadzający przez pozwanego w umowie ubezpieczenia opłaty pobieranej w przypadku całkowitego lub częściowego wykupu wartości polisy w wysokości wskazanej po zmianach wprowadzonych aneksem do umowy ubezpieczenia, kształtuje prawa i obowiązki powódki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy, podczas gdy brak jest ku temu przesłanek, to należy z pełną stanowczością stwierdzić, iż zarzut ten jest w całości chybiony. Przede wszystkim skarżący całkowicie pomija, iż zgodnie z ustalonym przez Sąd meriti stanem faktycznym, strony zawarły niniejszy aneks po rozwiązaniu i wygaśnięciu umowy. Sam pozwany w odpowiedzi na pozew wskazał, że umowa ubezpieczenia na życie zawarta z powódką została rozwiązana dniu 17 marca 2016 r. Natomiast tekst aneksu został nadany powódce pocztą dnia 25 marca 2016 r. Zgodnie z § 2 aneksu wchodził on w życie dopiero w dniu doręczenia Towarzystwu dwóch egzemplarzy podpisanych przez, to zaś nastąpiło w dniu 7 kwietnia 2016 r., czyli po rozwiązaniu umowy. Z tego zaś Sąd Rejonowy wywiódł wniosek, iż pozwany nie może powoływać się na treść aneksu, który nie wszedł w życie, gdyż w chwili wpływu powyższego dokumentu do siedziby pozwanego, strony nie były związane umową ubezpieczenia i aneks nie mógł zmienić tabeli opłat, których dotyczył. W tym stanie rzeczy akceptacja ze strony powódki ustalenia nowej wysokości wskaźnika wykupu w ramach aneksu świadczy jedynie o tym, że powódka wyraziła zgodę na ustalenie dodatkowych regulacji odnoszących się do pobierania świadczenia, które jej zdaniem w ogóle nie powinno zostać pobrane.

W ocenie Sądu Okręgowego jednostronne podpisanie aneksu przez powódkę nie wpłynęło na ocenę niedozwolonego charakteru kwestionowanych postanowień umownych. Jak wynika wprost z decyzji Prezesa UOKiK, podpisanie aneksu do umowy nie zamyka drogi do dochodzenia na drodze sądowej roszczeń w większym rozmiarze niż wynika to z obniżenia opłaty likwidacyjnej lub podwyższenia wskaźnika wykupu. Podpisanie aneksu, a tym samym obniżenie wysokości kwoty pobieranej w związku z wcześniejszym rozwiązaniem umowy nie uchyla skutku w postaci niezgodności z prawem przedmiotowych zapisów umownych. Do decyzji konsumenta pozostawiono, czy wystarczające są dla niego warunki wynikające z Decyzji, czy też będzie dochodzić dalej idących roszczeń na drodze sądowej, powołując się na abuzywność postanowień umownych. Określenie w Decyzji Prezesa UOKiK nowych wskaźników wartości wykupu nie mogło wykluczyć abuzywnego charakteru kwestionowanego postanowienia, które nie wiąże strony ex tunc. Jak trafnie podkreślił Sąd Rejonowy na podstawie art. 385(2) k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Zgodnie z decyzją Prezesa UOKiK, jak wyżej wskazano, podpisanie aneksu przez konsumenta nie skutkuje pozbawieniem go prawa do dochodzenia dalszych roszczeń na drodze postępowania sądowego, a zaakceptowanie przez Prezesa Urzędu zobowiązania złożonego przez pozwanego nie oznacza akceptacji dla pobierania przez (...) opłat w wypadku częściowego lub całkowitego wykupu polisy. Sąd Okręgowy wskazuje przy tym, że faktycznie pozwany pomimo przyjętego na siebie zobowiązania w dalszym ciągu wprowadzał zapisami aneksu w błąd konsumentów sugerując, że opłata za wykup ulega zmianie poprzez obniżenie do 5 %, gdy faktycznie w przypadku powódki było to ponad 10 %. W ocenie Sądu Okręgowego zapisy aneksu ustalające wartość wykupu w odniesieniu do wartości umowy poprzez dokonanie w rzeczywistości 10 % potrącenia ukształtowały sytuację konsumenta rażąco naruszając jego interesy i w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Brak jest też podstaw do przyjęcia, że powódka miała jakkolwiek realny wpływ na treść aneksu tym bardziej, że jak wskazuje apelujący, powstanie aneksu było wykonaniem decyzji Prezesa UOKiK. Fakt, że pozwany poinformował powódkę o warunkach zawarcia aneksu, sposobie ustalenia wysokości opłaty, skutkach naliczania opłat i terminie od kiedy aneks będzie skuteczny w przypadku jego zawarcia, w żaden sposób nie świadczy o tym, że warunki aneksu zostały z nią uzgodnione. Z okoliczności sprawy wynika, że warunki aneksu, podobnie jak OWU zostały narzucone konsumentowi bez możliwości jakiegokolwiek ich zmiany.

Sąd Okręgowy zważył ponadto, że aneks do umowy również nie wiązał wysokość opłaty z rzeczywistymi kosztami, jakie poniosła lub mogła ponieść strona pozwana w związku z zawartą między stronami umową. Nadto Sąd Okręgowy wskazuje, że zakwestionowane postanowienie umowne nakłada na konsumenta obowiązek poniesienia w razie wypowiedzenia umowy przed upływem wskazanych okresów wartości wykupu pochłaniającego część środków zgromadzonych na rachunku powódki, bez względu na wysokość uiszczanej przez konsumenta składki oraz bez względu na wartość zgromadzonych na rachunku środków. Należy podzielić pogląd, że przejęcie przez ubezpieczyciela części tych środków w oderwaniu od rozmiaru uiszczonych przez ubezpieczającego składek rażąco narusza interes konsumenta, a ponadto jest wyrazem nierówności stron tego stosunku zobowiązaniowego, gdyż kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami.

Niezasadne okazały się również zarzuty apelacji dotyczące naruszenia 65 § 2 k.c., bowiem, mimo, iż pozwany zastosował się do postanowień aneksu przed jego podpisaniem i rozwiązaniem umowy treść tego aneksu nie uchylała stosowania kwestionowanych przez pozwanego w toku postępowania abuzywnych postanowień umownych zawartych w sporządzonym przez niego wzorcu umownym. Sąd Okręgowy zwraca uwagę na sposób sformułowania § 1 ust. 2 aneksu, wedle którego modyfikacja uzgodnionych w umowie ubezpieczenia zasad obliczania wysokości opłaty za całkowity lub częściowy wykup wartości polisy polegała na tym, że opłata ta będzie wyliczana w dotychczasowy sposób, z tym zastrzeżeniem, że jej wysokość nie będzie mogła przekroczyć 5% wartości umowy. Innymi słowy aneks nie wprowadzał wcale zupełnie nowych, odmiennych od ustalonych w OWU zasad naliczania opłaty za wykup wartości polisy, lecz tylko wprowadzał do dotychczasowych zasad górną granicę wysokości opłaty za wykup. Nie wyłączał on zatem stosowania dotychczasowych przepisów OWU, ale dodawał do umowy ubezpieczenia dodatkowy element w postaci górnej granicy opłaty za wykup.

Niezależnie od powyższego Sąd Okręgowy uznał ponadto, że również treść §1 ust. 1 i 2 aneksu spełnia przesłanki do traktowania go jako niedozwoloną klauzulę umowną. A zatem nawet jeśli przyjąć, iż aneks zastępuje stosowne postanowienia OWU, to nie może on być traktowany jako skuteczna podstawa do pobrania opłaty za wykup przez pozwanego.

W myśl art. 385(1) k.c. niedozwolone postanowienia umowne to takie postanowienia, które są stosowane przez przedsiębiorcę wobec konsumentów; nie zostały indywidualnie uzgodnione; kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając interesy konsumenta; nie dotyczą sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron.

Niewątpliwym jest, że aneks spełnia przesłankę określoną w punkcie pierwszym. Nie budzi też wątpliwości to, iż treść aneksu nie została z powódką indywidualnie uzgodniona. Powódka nie miała możliwości zmodyfikowania treści aneksu i wykreślenia lub dodania do jego projektu proponowanych przez siebie postanowień. Aneks należy więc jednoznacznie traktować jako typową dla obrotu konsumenckiego umowę adhezyjną, której warunki ustala jednostronnie przedsiębiorca.

Zdaniem Sądu Okręgowego § 1 ust. 1 i 2 aneksu kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Opłata za wykup, której maksymalna wysokość została ustalona w aneksie, nie została przez pozwanego w żaden sposób powiązana z koniecznością poniesienia przez siebie jakichkolwiek wydatków czy kosztów. Sam fakt (oczywisty zresztą) ponoszenia kosztów związanych z bieżącą działalnością i amortyzacją kosztów aktywizacji nie wystarczy do uzasadnienia pobierania wysokiej opłaty za wykup zgromadzonych przez ubezpieczonego środków, tym bardziej, iż pozwany w trakcie udzielania ochrony ubezpieczeniowej pobiera szereg innych opłat związanych z wykonywaniem umowy, takich jak opłata administracyjna i opłata za zarządzanie. Nie można więc przyjąć, iż pobieranie opłaty za wykup może być uzasadnione tym, iż stanowi ona pewną formę wynagrodzenia za udzielanie ochrony ubezpieczeniowej przez okres trwania umowy.

Sąd Okręgowy wskazuje ponadto, iż wysokość maksymalnej opłaty za wykup przewidziana w aneksie prowadzi w istocie do skutków analogicznych do tych, do jakich prowadziłoby zastosowanie postanowień OWU. Sposób skonstruowania maksymalnej wysokości opłaty za wykup i definicji wartości umowy w aneksie prowadzi bowiem

do tego, iż wysokość tej opłaty niezależna jest od zgromadzonych przez ubezpieczonego środków, a przez to rzeczywista utrata zgromadzonych środków w przypadku wykupu wynosi w istocie ponad 5% ich wartości.

Maksymalna wysokość opłaty za wykup została ustalona na 5% wartości umowy, przy czym wartość umowy jest równa sumie składek regularnych płatnych przez ubezpieczającego w okresie, przez jaki ubezpieczający zgodnie z umową zobowiązany jest do ponoszenia opłat w przypadku całkowitego lub częściowego wykupu wartości polisy, przy założeniu ciągłego trwania umowy i regularnego opłacania składek. W przypadku, jeśli wymieniony okres ponoszenia opłat z tytułu wykupu przekraczałby 10 lat, wartość umowy została ograniczona do sumy składek płatnych przez okres pierwszych 10 lat trwania umowy. Z aneksu wynika więc, że opłata za wykup została ustalona w sztywnej wysokości - 5% sumy składek płatnych w okresie, przez jaki ubezpieczający jest zobowiązany do ponoszenia opłaty za wykup.

Zdaniem Sądu Okręgowego § 1 aneksu wprowadza taką metodę ustalania maksymalnej opłaty za wykup, która nadal naraża konsumenta na utratę nieproporcjonalnie dużej ilości środków w stosunku do środków zgromadzonych na rachunku. Gdyby ubezpieczony, który zawarł umowę na takich warunkach jak powódka, zażądał wykupu po uiszczeniu tylko 1 składki, to jego opłata w wysokości 5% wartości umowy byłaby równa około 50% zgromadzonych środków. Powódce, z racji uiszczenia większej liczby składek, naliczono opłatę za wykup w wysokości 10% zgromadzonych środków. Choć wielkości te są znacznie niższe niż te przewidziane w pierwotnej tabeli opłat stanowiącej załącznik do OWU, to i tak zdaniem Sądu Okręgowego brak jest wystarczających podstaw do naliczania ich w takiej wysokości przez pozwanego.

Sąd Okręgowy wskazuje mając na uwadze powyższe, że opłata za wykup w dalszym ciągu określona została procentowo, w oderwaniu od rzeczywistych kosztów, które miała pokrywać, w dalszym ciągu opłata ukształtowana na tym poziomie jest też rażąco wygórowana, a z uwagi na niedoinformowanie tytułem jakich świadczeń ekwiwalentnych jest pobierana w takiej wysokości, w dalszym ciągu jest sprzeczna z dobrymi obyczajami.

Rację ma skarżący, iż nie zaszyły w niniejszej sprawie przesłanki do zastosowania art. 410 k.c. i art. 405 k.c., niemniej jednak tym samym podstawą roszczenia i zasądzenia dochodzonej kwoty była umowa łącząca strony, w zakresie, w którym jej postanowienia były skuteczne. W dacie wygaśnięcia umowy pozwany winien wypłacić wartość rachunku w wysokości obliczonej stosownie do postanowień OWU za wyjątkiem postanowień niedozwolonych.

Mając powyższe na uwadze, wobec bezzasadności zarzutów apelacji, zarówno dotyczących prawa procesowego, jak i prawa materialnego, podlegała ona oddaleniu zgodnie z art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. i § 2 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia apelacji.